

Martin Thellefsen, lektor, Institut for Informationsstudier, Københavns Universitet,
martin.thellefsen@hum.ku.dk

Anmeldelse:

De skjulte algoritmer: Teknoantropologiske perspektiver

De skjulte algoritmer: Teknoantropologiske perspektiver, af Klavs Birkholm og Niels Frølich (red.), Djøf Forlag (2018), 272 sider.

Hvad forstår vi egentlig ved en algoritme, er det en formel, en regnemodel eller noget mere komplekst? I sin grundlæggende betydning kan man ligestille en algoritme med en forskrift, en formel eller en regnemetode. Algoritmer i dag forbindes med computere og data. Fx har de fleste søgemaskiner en 'ranking' algoritme, der sorterer søgeresultater efter forskellige typer af relevans. Andre algoritmer kommer med anbefalinger af indhold på websites, baseret på brugerpræferencer, 'likes' og tidligere aktivitet. De sidste 10 års udvikling indenfor digitale medier, sociale medier, 'internet of things' etc. har medført en stigende interesse for data, især de data brugere af digitale platforme og enheder kan levere igennem deres forbrug. Det problematiske er, at mange brugere ikke er bevidste om, i hvilket omfang de leverer data til fx Facebook eller Google, ligesom mange heller ikke er bevidste om, hvad disse data kan bruges til.

På den måde kan titlen 'De skjulte algoritmer' siges at være velvalgt, de digitale platformes algoritmer opererer under radaren. Vi kan ikke se dem, eller få adgang til dem, og hvis vi kunne ville vi ikke være i stand til at gennemskue dem.

Bogen udgøres af en samling af artikler med forskellige bidragsydere, og udgør således en samling af forskellige perspektiver på algoritmer og måden hvorpå de påvirker vores hverdag.

Bogen indledes af en længere introduktion der sætter scenen for bogen. Bogen er tænkt som en debatbog, der har til formål at pege på og problematisere måden hvorpå internettets algoritmer i stigende grad influerer vores tilværelse.

I den forbindelse bliver vores opfattelse af digitalisering problematiseret og der peges på hvordan centrale begreber, indenfor det seneste årti, har fået en betydningsmæssig forandring. Fx betyder digitalisering ikke som

i den oprindelig betydning overgang fra analog til digital, men har fået tilført en klang af effektivisering og et fokus på værdiskabelse. Digitalisering handler nu om at udføre arbejdsopgaver smartere, mere effektivt og nyttigt. Moderne automatiseringskultur handler således om værdiskabelse. Vores kulturarv digitaliseres ikke af alene af hensyn til bevaring og adgang for kommende generationer, men foregår snarere med kapitalisering for øje.

Det gennemgående tema i bogen er, som titlen antyder, algoritmens særegenhed. Algoritmer er i princippet altid usynlige for brugere fx af sociale medier – en algoritme er i sagens natur en formel sorteringsmekanisme – men det særlige er at algoritmer håndterer, syntetiserer og korrelerer store mængder af data i en størrelsesorden der ligger udenfor den menneskelige bevidstheds fatteevne og at dette sker i det 'skjulte' forstået således, at den enkelte bruger ikke har mulighed for at 'regne efter' eller gennemskue forudsætningerne for og konsekvenserne af algoritmens informationshåndtering.

I flere af bogens kapitler peges der på den etiske og politiske udfordring der knytter sig til en tilsyneladende blind tro på algoritmens autoritet. Klavs Birkholm viser hvorledes der er en tilsyneladende tæt sammenhæng imellem digitalisering, disruption, algoritme og AI, og benævner dette 'Big Data-hjulet'. I Big Data-universet tilskrives disse begreber afledte betydninger, hvor digitalisering oprindeligt knyttede sig til en informationskultur, dvs. remediering, nu knytter sig til en automatiseringskultur. På samme måde peger forfatteren på at 'algoritme' ikke længere blot betyder en regneforskrift, men et program, der rummer mange regneforskrifter, fx nævnes Facebooks news-feed-algoritme som et program med mere end 50 millioner linjer kildetekst. AI er blevet synonymt med stor datakraft og disruption er et nyt modeord der i sin oprindelige engelske betydning betyder forstyrrelse eller at afspore, men som snarere på nydansk er blevet synonymt med udviklingen af nye digitale markedspotentialer. Klavs Birkholm rejser her en relevant og vigtig debat ift. vores blinde tro på algoritmens autoritet. Algoritmer er koder, og er programmeret til at opføre sig på en særlig måde, dvs. algoritmer er hverken neutrale eller uafhængige. Når Facebook fx justerer sin algoritme har det konsekvenser for hvilke informationer der tilflyder de enkelte brugere. Klavs Birkholm peger endvidere overvågningsproblematikker, på flere problemstillinger ift. håndtering af sundhedsdata og ikke mindst på hvem der ejer disse data. Klavs Birkholm frygter ganske enkelt at den legitimitet og autoritet vi tillægger 'algoritmen' suspenderer etisk og politisk refleksion.

De efterfølgende kapitler omfatter en divers buket af forskellige indlæg, der diskuterer risikoen og faren ved den digitale udvikling, hvor algoritmer, kunstig intelligens og robotteknologi bliver mere effektiv, og i stigende grad bedre til at udføre komplekse opgaver og håndtere data, og i sidste instans kan ende med erstatte mennesket. Således skriver Massimo Mazzotti i bogens 2. kapitel om dataismen som en mulig fremtidsvision.

I bogens 3. Kapitel skriver Carole Cadwalladr om hvordan Googles søgealgoritme kan favorisere yderst problematiske resultater. Fx har højreradikale grupper været dygtige til at koble deres hjemmesider i netværk, som påvirker Googles søgealgoritme. Carole Cadwalladr demonstrerer således hvordan søgninger på jøder og kvinder giver tophits der fremmer jødehad og had mod kvinder. Hun skriver endvidere om den mørke side af disruption, at magt og magtpåvirkninger skjuler sig bag algoritmer, og at der i dag udkæmpes en krig om information på internettet.

Flere af bogens øvrige kapitler handler om hvordan algoritmerne trænger ind i vores dagligdag og bliver nærværende ift. bankers kreditvurdering og forsikringssektorens fastsættelse af forsikringspræmier (kap 4) samt 'internet of things' hvor for vi som forbrugere leverer stadig flere data om os selv til internetgiganterne (kap. 5). Spørgsmålet bliver i høj grad om hvem der har ejerskabet og rettighederne over vores data, og om vores teknologibegejstring og bekvemmelighed fører til en form for magtblindhed (kap. 6), hvor vi ikke længere er i stand til at gennemskue, hvordan algoritmerne påvirker vores holdninger og værdier.

Niels Frølich (kap. 7) efterlyser et etisk kodeks for software udviklere. Når nu den digitale udvikling er global, må vi have en human etik, der går på tværs af såvel geografiske/nationale grænser som virksomheders og aktionærers interesser.

Kap. 8 peger på det globale overvågningssamfund, hvor nye teknologier med ansigtsgenkendelse, dels giver brugere nye muligheder for sikker identifikation fx til at låse telefoner op med, og dels giver uoverskuelige muligheder for global overvågning, for hvem har og kan få adgang til de data vi frivilligt uploader til fx Apples servere.

Kap. 9 og 10 udfolder risikoen ved automatisk sagsbehandling, fx hvordan sikrer vi vores retssikkerhed, hvis vi ikke har mulighed for at gennemskue hvorfor en algoritme er nået frem til et givent resultat?

Bogens sidste kapitel diskuterer, igennem en række eksempler, hvorledes algoritmisk regulering i sidste ende kan blive politikens død.

En af bogens vigtigste pointer synes at være at de skjulte algoritmer er ved at overtage styringen i flere af samfundslivets facetter, og vi – forbrugerne – finder os i det og afgiver frivilligt mere og mere af os selv til tech-giganterne.

Bogen tegner således et dystopisk billede af hvordan tech-giganterne og computeralgoritmer i stigende grad vil påvirke og regulere vores liv. Data kan bruges og misbruges, og det er denne problemstilling debattbogen ønsker at rejse - hvordan sikrer vi at vores data ikke misbruges, og ender i digitale it-monopoler. Debatten er velkommen, og yderst relevant, omend debattørerne synes at være ensidigt udvalgte kritikere. Som nævnt skal bogen læses om et debatoplæg, men en oplyst debat kræver synspunkter fra begge sider. Bogen her synes i overvejende grad at indtage det kritiske syn på it-udviklingen, og frygten for at algoritmerne skal tage magten fra os.